

مسجد درخت بید، تاریخ و داستان‌هایی در دل خود دارد

میراث ماندگار غلامعلی خان و میرزا انصرا...

فاطمه شوشتری - نام مسجد درخت بید، به خاطر هاکره خورده به آب‌انبار ۲۰ پله، به شبیه خوانی‌های سنتی، به صحن حیاط میانی با درخت‌های بلند بید و توت، به کودکی و نوجوانی مشهدی‌های قدیم، به جای باطعم دودی سماورهای زغالی، به غلامعلی خان مهربان و میرزا انصرا... ثروتمند. مسجدی که نمی‌شود نامش را آورد و یاد انبوه جمعیتی که طی سالیان برای شبیه خوانی‌های عاشورا روی پشت‌بام و صحن حیاط آن جمع می‌شدند نیفتاد، یا آب‌انبارش که روزگاری درش هم‌زمان با اولین... اکبر اذان صبح خادم مسجد باز می‌شد.

مسجدی در دل یافت قدیمی مشهد، خیابان ارک قدیم و خامنه‌ای امروز که داستانش از یک درخت بید کنار آب‌انبار آغاز می‌شود و به دل بزرگ غلامعلی خان و دست‌های نیکوی میرزا انصرا... می‌رسد. حال این مسجد که این روزها با نام ابوذر شناخته می‌شود؛ با یک قرن سن هنوز هم پابرجاست؛ با همان درخت بیدی که بهار به بهار در دل حیاط سبز می‌شود. البته دیگر خبری از آن ساختمان قدیمی نیست و تنها چیزی که این مسجد را به گذشته‌اش وصل می‌کند، سبک معماری آن است. همان حیاطی که امروز از صحن مسجدها حذف شده است. شهر آرا محله در این شماره خود برای زنده کردن خاطره سال‌های دور مسجد درخت بید سری به آن زده و پای گفت‌وگو با قدیمی محله خامنه‌ای نشسته است؛ کسی که با نام حاج حسین عباسی مرنندی شناخته می‌شود. پیرنجاری که در این گزارش سراغش رفته‌ایم؛ چرا که پدرش مستأجر یکی از مغازه‌های غلامعلی خان، واقف اصلی مسجد بوده است.

مسجد درخت
بید به همراه
شش مغازه، ۴۴۶
متر مربع عرصه
و عیان دارد که
۷۶ متر آن در
خیابان کشی‌های
سال ۸۶ تبدیل به
خیابان شده است

کوتاه از ساختمان قدیمی مسجد درخت بید

گذر امروزی‌ها که به کوچه خامنه‌ای می‌افتد، اگر چند دقیقه‌ای را برای قدم‌زدن و نگاه کردن در همین کوچه وقت بگذارند، خواهند دید که بیشتر فضای کوچه خسته از آپارتمان‌های جدید و سربه فلک کشیده است ولی نقطه‌هایی هم هست که ساختمان‌های خاص و قدیمی‌شان کلی قصه دارند. یکی از این ساختمان‌ها در کوچه سبزی دارد که دورتادورش دیوار بلند شده است. ظاهرش مشابه همان ساختمان‌هایی است که خیلی جاها می‌بینیم. این همان مسجد درخت بید است. مسجدی که سردرش با نام ابوذر کاشی خورده است. ساختمانی با ظاهر بازسازی شده که ورودی‌اش با راهرویی باریک و پوشیده، مشابه خانه‌های قدیم به حیاط وصل می‌شود. حیاط میانی کوچکی که ساختمان نماز را در گرداگرد خود دارد؛ تنها چیزی که از سبک قدیمی تاریخی ساخت‌وسازها در آن مانده است. در حقیقت با فوت واقف آن که سال‌های زیادی از آن گذشته، کسی خبر ندارد نخستین تغییرات را چه کسی و در چه سالی انجام داده است. اما آنچه در سند مسجد آمده این است: مسجد درخت بید به همراه شش مغازه، ۴۴۶ متر مربع عرصه و عیان دارد که ۷۶ متر آن در خیابان کشی‌های سال ۸۶ تبدیل به خیابان شده است. این تاریخ نشان می‌دهد که ساختمان قدیمی، همان که مردم آن را با سقف چوبی، پنجره‌های شیشه‌رنگی، دیوارهای کاهگلی، سماور خانه و... به یاد می‌آورند قبل از سال ۸۶ تغییر کرده است.

از آب‌انبار تافضای تعزیه مسجد

حسین نجار، پیرمرد ۸۲ ساله که هنوز هم مغازه قدیمی این مسجد را در اجاره خود دارد با گریزی به کودکی‌های خود که بخش زیادی از آن

